

Huszár Sylvia

Isra-Drama Budapesten

Izrael általában is nagyon izgalmas ország, színházi élete azonban különösen sok érdekességet rejt magában. Mindenekelőtt ez a színházi világ nagyon fiatal és sokrétű, számos árnyalata van. Nem véletlen, hogy Izraelben a színházak látogatottsága a világon a legmagasabbak közé tartozik. Ebből a sokszínű színházi életből két dolog bizonyult számomra érdekesnek: az izraeli drámairodalom általában és a színpadi adaptációk különösen.

2017-ben kaptam meghívást az Isra-Drama Fesztiválra, amelynek célja, hogy bemutassa az izraeli színházművészetet a nemzetközi színházi közösségnek. Ez volt az első izraeli utam. Felfedeztem és megszerettem az izraeli színházat, és örömmel ajánlottam a fesztivál több előadását is nemzetközi fesztiváloknak. Ilyen módon szorosabb kapcsolatba kerültem az Isra-Dramával. Később eljött velem Balázs Zoltán, a Maladype Színház vezetője is. Az itteni színházi élmények és találkozások megvetették a jövőbeli együttműködés alapjait a Fesztivál és a Maladype Színház között.

A pandémia időszakában a fesztivál átköltözött az online térbe, és az első megjelenésekhez Zoltán

nal szakmai segítséget nyújtottunk az izraeli partnereknek. A 2020-as Isra-Dramával való együttműködés során gondoltunk először arra, hogy Magyarországon is népszerűsítsük a fesztivált, illetve a Hanoch Levin Intézetet.¹ Az akkori fesztiválokat már kurátorként szemléltem. Az előadások közül különösen megszerettem Amos Oz *Szerelmemben, sötétségben* című regényének Aya Kaplan által készített kiváló adaptációját, amelyet a jeruzsálemi Khan Színház mutatott be. Ugyancsak nagyon tetszetek Ari Fulman, Joshua Sobol, Hisham Suliman, Jessica Cohen és Hadar Galron darabjai. Ezekben közös pontokat és párhuzamosságokat találtam az ő történelmük és a mi színházi kultúránkban jelen lévő sorskérdések között. Választásunk végül is két műre esett, köztük Roy Chen *Valaki, mint én* című darabjára, amelyet felolvasó színházként terveztünk megvalósítani. Tudni kell, hogy az izraeli produkciók Magyarországra történő meghívása költséges projekt. A Maladype Színház számára az ehhez szükséges anyagi feltételek nem adóttak. A pandémia alatt partnereket keresni különösen bonyolult feladatnak bizonyult. Végül is Izrael Állam Nagy-

követségének Kulturális Osztálya volt az a támogató, amelyik felkarolta és anyagilag támogatta a Maladype tervét. A 2021-es online Isra-Drama Fesztivál után döntöttünk úgy partnereinkkel, hogy a kulturális tárca által támogatott Maladype Színház 20. éves jubileumi programja keretében 2022-ben megvalósítjuk az „Isra-Drama 2022 Budapesten – Izraeli Színházi Fesztivál”-t. A programba végül két monodrámába került bele, Jacob Buchan és Hadar Galron *Fütyty – Anyám Mengele titkárnője volt*, illetve Maayan Kilchevsky *Színpadon (nem) így sétálunk* című alkotása, és persze a saját produkciónk, a Roy Chen által írt *Valaki, mint én* Balázs Zoltán rendezésében.

Roy Chen *Valaki, mint én* című darabjának izraeli előadásából.
Gesher Színház, rendező: Ealeal Semel
Fotó: Isaiah Feinberg

Roy Chen a kortárs izraeli irodalom egyik kiemelkedő képviselőjeként több mint tíz színdarabot írt, negyven színdarabot fordított, írt két regényt, kisebb novellákat és verseket. Művei izraeli színpadokon komoly sikereket aratnak. 2007-től a jaffai Gesher Színház vezető dramaturgja. A *Valaki, mint én* című darabját a Bat Yami „Abarnabel” (Yehuda Abaranel Mental Health Medical Center) pszichiátriai kórházban eltöltött hat hónapos kutatásai után írta meg. A darabot eddigi legszemélyesebb és legérzelemmel telibb projektjének tartja. A darab magyarra fordítására 2022-ben került sor. 2024-ben Olaszországban könyv és előadás formájában is megjelenik. Személyes ismeretségünknek köszönhetően egyezett bele, hogy az eredetileg héber nyelven megírt művet angolból fordíthassuk. Az angol nyelvű változatot Chen alkotó társa és a darab

rendezője Ealeal Semel jegyzi, aki az író beleegyezésével megváltoztatta a szereplők nevét. Ealeal Semel – a fiatal izraeli rendezőnemzedék egyik legjelentősebb képviselője – korábban Hanoch Levin *Gyilkosság* című darabjának színrevitelével ért el figyelemre méltó nemzetközi sikereket.

A darabot körszínházi előadásként a Gesher Színházban mutatta be öt, 13-18 éves, dráma tagozatra járó fiatallal és a társulat négy hivatásos színészeivel, akik a felnőtt szereplőket (pszichiáter, drámapedagógus, szülők) formálták meg. Az előadás egyszerre volt költői és szókimondó. A nézők egy kórteremben, egy nagyon szűk, és ezért intim térben érezhették magukat egyszerre a pszichiátriai intézetben belül és kívül is. Részesei a történetnek, de ugyanakkor külső szemlélői is. Mivel az izraeli ősbemutatóra közvetlenül a pandémia kitörése előtt került sor, az előadás nagyon rövid ideig volt színen, és csak 2022 őszén újították fel, de azóta is a színház repertoárján van.

Roy Chen és Balázs Zoltán az Isra-Drama fesztiválok során közeli barátságba kerültek, mivel színházi nézeteik ugyancsak közel állnak egymáshoz. Amikor a *Valaki, mint én* előadását néztem, végig az járt a fejemben, hogy ezt a darabot hogyan rendezné meg Balázs Zoltán a Maladype Színház fiatal színészeivel. Amikor elkészültem a fordítással, éppen alakulni kezdett az „Isra-Drama 2022 Budapest” fesztivál koncepciója. Végül a fesztivált 2022. március 17-én Roy Chen *Valaki, mint én* című darabjával nyitottuk meg. A bemutatón, amely angol felirattal ment, jelen volt az író Roy Chen, a fordító-rendező Ealeal Semel, a Hanoch Levin Intézet igazgatója, Shimrit Ron, a producere, Sigal Cohen, valamint a programban résztvevő művészek, Hadar Galron, Hana Vazana-Grunwald, Maayan Kilchevsky, Itay Plaut. Balázs Zoltán rendezésében a Maladype színészei nemcsak nagyon természetesen tudtak azonosulni a szerepükkel, hanem a karakterek pontos elemzésével, személyes tapasztalatok révén egy játékos koordinátarendszer mentén saját közegükből merítve beszéltek mellőzöttségről, betegségekről, családi traumákról, gyógyítási folyamatok kilátástalanságáról és reménységéről. A rendező színpadi átírata saját módszerének hozzáadékaival jelentősen tovább emelte és kitágította az író alapművét.

Balázs Zoltán színész, rendező, a Maladype Színház alapítójaként az elmúlt évek során arra törekedett, hogy az általa vezetett színházi műhely önmagát mindig újrafogalmazni képes társulat maradjon, amely új kontextusokba helyezkedve új felismerésekre tehet szert, és a mindenkori változást a színházcsinálás természetes folyamatának tekinti. A színház jelenlegi repertoárján a hazai és a nemzetközi drámairodalom meghatározó művei szerepelnek, amelyekkel Afrika, Amerika, Ázsia, Európa

számos országának rendszeres vendégei, rangos nemzetközi színházi fesztiválokon szerepelnek.

A Crossroads/Keresztutak keretein belül a Maladype Színház jubileumi évadjának kiemelt programja volt a 2022. március 17–19. között megrendezésre kerülő „Isra-Drama 2022 Budapest” színházi fesztivál, amely azzal a céllal jött létre, hogy bemutassa a kortárs izraeli színház sajátos jegyeit, sokszínűségét, és egyben lehetőséget biztosítson az izraeli színházi alkotókkal való közvetlen találkozásra is. Az izraeli drámairodalom Hanoch Levin Intézete és a Maladype Színház közös programját több éves előkészítő munka előzte meg, amely célul tűzte ki, hogy megismertesse a hazai szakma képviselőit és az újdonságokra nyitott közönséget a modern Izrael drámairodalmával és színházművészetével. A program összeállításakor arra törekedtünk, hogy bemutassuk a legjellemzőbb és egyben a hazai színházi trendekhez is kapcsolható izraeli színházi törekvéseket. A háromnapos fesztivál főszervezője a Maladype Színház volt, fővédnökei pedig Yacov Hadas-Handelsman, Izrael Állam budapesti nagykövete és Soproni Tamás, a VI. kerület (Terézváros) polgármestere. Kiemelt partnerei voltak az előadásoknak helyet adó Eötvös10 Művelődési Ház és Budapest Főváros VI. kerület Terézváros Önkormányzat, a szakmai beszélgetésnek a Budapesti Izraeli Kulturális Intézet adott otthont.

JEGYZET

- ¹ Az Izraeli Drámairodalom Hanoch Levin Intézetét Noam Semel, a tel-avivi Cameri Színház korábbi főigazgatója alapította 2000-ben. Az Intézet az izraeli dráma otthoni és külföldi népszerűsítését, az izraeli kultúrában betöltött meghatározó szerepének tudatosítását tűzte ki céljává. Az intézet fő működési területe a kortárs izraeli drámák fordítása, népszerűsítése és forgalmazása. Eddigi működése során az intézet az izraeli drámák megismertetését és színpadra állítását kívánta elősegíteni a világ jelentős színházi műhelyeiben, többek között Belgiumban, Franciaországban, Németországban, Magyarországon, Lettországon, Lengyelországban, Angliában, Ausztráliában, Spanyolországban, Svédországban, Oroszországban, Cipruson, Észtországban, Kenyában, a Fülöp-szigeteken, Kínában, Szerbiában, Mexikóban és az Amerikai Egyesült Államokban. Az intézet működési az izraeli drámaírók honlapját, ahol a színdarabokról szóló információk hozzáférhetővé válnak az izraeli és külföldi produkciós irodák számára.